

המהר"ל המבואר

נר מצוה
חנוכה

מאת מרנא ורבנא מהר"ר יהודה ליווא
בהר"ר בצלאל מפראג זצוק"ל

הוצאה חדשה הכוללת ניקוד, פיסוק, חלוקה לפיסקאות,
השלמת ותיקון מראי המקומות,
קביעת כותרות לכל פרק ופיסקה, סיכומי הפרקים
ועוד הערות ותוספות מועילות.

עם ביאור
קול חי

מאת הרב אביגדור שילה

בהוצאת המכון התורני אור עציון
ע"ש ר' יצחק וחנה סטרולוביץ'

חבור נר מצוה

על נר חנכה חצובה נפת צופים ומדבש ערבה

כיון ששלטון ארבע המלכויות אינו מקרה בעולם, למה היו דווקא ארבע?

חֲזָה הָיְתָה בְּחֻזֵי עַם לִילְיָא, וְאָרוּ אַרְבַּע רוּחֵי שְׁמַיָא, מְגִיחוֹן לִימָא רַבָּא¹. וְאַרְבַּע חֵינוֹן רַבְרָבֹן סִלְקוֹן מִן יַמָּא, שְׁנִינֵן דָּא מִן דָּא. קַדְמִיתָא כְּאַרְיָה, וְגַפִּין דִּי נִשְׂרָ לֵה. חֲזָה הָיְתָה עַד דִּי מְרִיטוּ² גַּבְהָ, וְנִטְיִילַת מִן אַרְעָא, וְעַל רַגְלִין כְּאַנְשׁ הַקִּימַת, וְלִבְבֵי אַנְשׁ יְהִיב³ לֵה. וְאָרוּ חֵינוֹה אַחְרֵי תְנִינָה, דְמִיָּה לְדָב, וְלִשְׁטֵר⁴ חַד הַקִּמַת, וְתִלַּת עֲלֻעִין בְּפִמָּה בֵּין שְׁנָה, וְכֵן אֲמַרִין לֵה: קוּמִי אַכְלִי בְשֵׁר שְׂגִיָא⁵. בְּאַתֵּר דְנָה חֲזָה הָיְתָה, וְאָרוּ⁶ אַחְרֵי כְנַמֵּר, וְלֵה גַפִּין אַרְבַּע דִּי עוֹף עַל גַּבְהָ, וְאַרְבַּעַה רֵאשִׁין לְחִיתָא, וְשִׁלְטֵן יְהִיב לֵה. בְּאַתֵּר דְנָה חֲזָה הָיְתָה בְּחֻזֵי לִילְיָא, וְאָרוּ חֵינוֹה רְבִיעָאָה, דְחִילָה וְאִימְתָנִי וְתַקִּיפָא יְתִירָה, וְשִׁנִּין דִּי פְרוּזֵל לֵה רַבְרָבֹן, אַכְלָה וּמְדַקָּה, וּשְׂאָרָא בְּרַגְלָה רְפֹסָה, וְהִיא מְשִׁנְיָה⁷ מִן כָּל חֵינוֹתָא דִּי קַדְמָה, וְקַרְנִין עֲשֵׂר לֵה (דְנִיָּא ל ז, ב-ז).

וְיֵשׁ לְשָׂאֵל, כִּי אֵלוּ אַרְבַּע מַלְכוּתֹת שְׁהַעֲמִיד הַשֵּׁם יְתַבְרַךְ בְּעוֹלָמוֹ אֵין סִפְקָ שְׂלָא הִיו כִּף בְּמַקְרָה, רַק כִּי כִף מְחִיב סִדֵּר עוֹלָמוֹ שֶׁסִּדֵּר הַשֵּׁם יְתַבְרַךְ, וְאֵם כֵּן, לְמָה הִיָּה זֶה שִׁיְהִיו אַרְבַּע מַלְכוּתֹת דְּוָקָא?

וְהִנֵּה תִמְצָא, כִּי בְשַׁעָה שְׁבֵרָא הַשֵּׁם יְתַבְרַךְ אֵת עוֹלָמוֹ רְמֵז הַפְּתוּב אֵלוּ אַרְבַּע מַלְכוּתֹת (בְּרַאשִׁית

קול חי

אמר דניאל: רואה הייתי בחזיוני בלילה, והנה ארבע רוחות השמים מתפרצות לים הגדול. וארבע חיות גדולות עולות מן הים, שונות זו מזו. ראשונה כאריה, וכנפי נשר לה, רואה הייתי ונמרטו כנפיה, והורמה מן הארץ, על רגלים כאדם הועמדה, ולב אנוש ניתן לה. והנה חיה אחרת שניה דומה לדב, ולצד אחד הועמדה, ושלוש צלעות בפיה בין שיניה, וכך אומרים לה: קומי אכלי בשר רב. אחרי כן רואה הייתי והנה אחרת כנמר, ולה ארבע כנפיים ככנפי עוף על גבה. וארבעה ראשים לחיה, ושלטון ניתן לה. אחרי כן רואה הייתי בחזיוני לילה, והנה חיה רביעית נוראה ואיומה וחזקה מאד, ושיני ברזל גדולות לה, אוכלת ומפוררת, והנותר ברגליה רומסת. והיא משונה מכל החיות אשר לפני, ועשר קרניים לה.

פסוקים אלו עוסקים בארבע המלכויות. יש לשאול: הרי הקב"ה העמיד את ארבע המלכויות בעולם, אם כך בודאי לא היה זה במקרה, אלא שכך מחויב להיות על פי סדרו של עולם, אם כן למה היו דוקא ארבע מלכויות?

הנה אנו מוצאים שכבר בשעה שברא הקב"ה את העולם רמז על ארבעה המלכויות, שנאמר:

1. מילה זו אינה בד"ר, הוספה על פי הכתוב בדניאל.

2. בד"ר: דמריטין.

3. בד"ר: יהיבן.

4. בד"ר: ולסטר.

5. בד"ר: סגי.

6. בד"ר נוספה כאן המילה: חויא.

7. בד"ר: שניא.

רבה פרשה ב, ד): והארץ היתה תהו ובהו, וחשך על פני תהום (בראשית א, ב). ריש לקיש פתרו⁸ קרא במלכות, והארץ היתה תהו, זו מלכות בבל, שנאמר (ירמיהו ד, כג): ראיתי את הארץ והנה תהו. ובהו, זו מלכות מדי, ויבהלו להביא את המן (אסתר ו, יד). וחשך, זו מלכות יון, שהחשיכה עיניהן של ישראל בגזרותיהן, שהיתה אומרת להם, כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלהי ישראל. על פני תהום, זו מלכות הרשעה⁹, שאין לה חקר כמו התהום, מה התהום הזה אין לו חקר, אף הרשעים כן. ורוח אלהים מרחפת, זה רוחו של מלך המשיח, היאך מה דאת אמרת (ישעיהו, יא, ב): ונחה עליו רוח ה'. באיזו זכות ממששת ובאה? מרחפת על פני המים, בזכות התשובה שנמשלה כמים, שנאמר (איכה ב, ט): שפכי כמים לבך.

והנה תמצא כי בשעה שהשם יתברך ברא את עולמו סדר אלו ארבע מלכות, ואם כן יש לשאל, על מה זה ולמה זה סדר השם יתברך בעולמו שיהיו ארבע מלכות?

העולם חסר מעצם היותו נברא, ומחסרון העולם נוצרו המלכויות

ובאור זה, פי ראוי שיהיו נרמזים אלו ארבע מלכות בראשית הבריאה. כי אלו ארבע מלכות, שהם מושלים בעולם, לא היו רק בשביל כי אי אפשר שיהיה העולם, שהוא העלול מן השם יתברך, שיהיה העלול הזה בלא חסרון, רק נמצא עמו חסרון. והחסרון הזה הם ארבע מלכות, לפי שהמלכות האלו ממעטים כבוד השם יתברך בעולמו. וכאשר נברא העולם מן השם יתברך, היה ראוי שיהיה הפל תחת רשות השם יתברך, כי השם יתברך ברא הכל, ולכך

קול חי

והארץ היתה תהו ובהו וחושך על פני תהום. ביאר ריש לקיש שפסוק זה מתייחס לארבע המלכויות. והארץ היתה תהו, זו בבל, שנאמר: ראיתי את הארץ והנה תהו. ובהו, זו מלכות מדי, שנאמר: ויבהלו להביא את המן. וחשך זו מלכות יון, שהחשיכה עיניהן של ישראל בגזרותיה, שהיתה אומרת להם: כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל. על פני תהום, זו מלכות אדום הרשעה, שאין לה חקר כמו התהום, מה התהום אין לו חקר, אף הרשעים כן. ורוח אלוקים מרחפת, זו רוחו של מלך המשיח, כמו שנאמר: ונחה עליו רוח ה'. באיזה זכות היא באה? בזכות מרחפת על פני המים, בזכות התשובה שנמשלה למים, שנאמר: שפכי כמים לבך. אם כן בשעה שברא הקב"ה את העולם סידר את ארבעה המלכויות האלו, אם כן יש לשאול: על מה ולמה סידר הקב"ה שיהיו דווקא ארבע המלכויות האלו?

ביאור מדרש זה: ראוי שהתורה תרמוז על ארבע המלכויות כבר בתחילת הבריאה, משום שהסיבה לקיומן של ארבע המלכויות המושלות בעולם, היא עצם היות העולם נברא. אי אפשר שיהיה העולם, שהוא בריאה שברא הקב"ה, שלם ללא חסרון, אלא בהכרח בהיותו נברא הוא חסר, וחסרון העולם הוא ארבע המלכויות הללו, שהן ממעטות את הופעת כבוד השם בעולם. כאשר נברא העולם, היה ראוי שתהיה כל הבריאה תחת רשות הקב"ה, כי השם יתברך ברא

8. כן הוא במדרש, ובד"ר: פתח.

9. בד"ר: זו המלכות.

הכל ראוי שיהיה נברא לכבודו. אבל כאשר נמצא ממנו הבריאה, אי אפשר שיהיה בלא חסרון.

ואין דבר זה מן השם יתברך, כי אין ההעדר והחסרון מפעלת פועל כלל¹⁰, אבל החסרון הוא מצד חסרון העולם, שהוא העלול. ומזה ימשך החסרון, שהיו המלכיות מושלים בעולם והם יוצאים מן כבוד השם יתברך. ודבר זה ראוי שיהיה נרמז בתחלת הבריאה, מאחר כי מצד עצם הבריאה היה ראוי שיהיה הכל תחת רשות השם יתברך, וכמו שאמרו (יומא לז, א): כל מה שברא הקדוש ברוך הוא לכבודו בראו, שנאמר (ישעיהו מג, ז): כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתי, יצרתיו אף עשיתיו. ורצה לומר, כי מאחר שברא השם יתברך הכל, בודאי נברא הכל לכבודו, כי אי אפשר שיצא דבר מן אחד והוא כנגדו, שאם כן יהיה הדבר כנגד עצמו, ודבר זה אינו כלל, רק הכל נברא לכבודו. ואם כן, כיצד ימצאו המלכיות המבטלים כבודו יתברך? רק שיש כאן חסרון בבריאה עצמה, שהחסרון אינו מפעלת השם יתברך, וזה היה סבה עצמית.

המלכיות מרוחקות מהבורא ומבטלות אחדותו, לכן הן ארבע, כנגד ארבע רוחות העולם המרוחקות מהמרכז לכף המלכיות ראוי שיהיו ארבע, כי המלכיות הם היציאה מכבודו יתברך, והוא יתברך אחד, והאמצעי הוא מתיחס אל אחד, כאשר האמצעי בפרט הוא אחד. ולכך בית המקדש וירושלים שהם אחד בלבד, והם באמצע העולם (תנחומא קדושים סימן י), כי האמצעי הוא מסגל להם. וכן ישראל, שהם עם אחד, מסגל להם הארץ שהוא אחד, לפי שהיא באמצע העולם.

קול חי

הכל, ולכן ראוי שכל הבריאה תהיה לכבודו. אולם כאשר נברא העולם, מעצם היותו נברא, דבר הנבדל מהקב"ה, אי אפשר שהוא יהיה ללא חסרון. אין לייחס את החסרון שבבריאה לפעולת השם יתברך, כי ההעדר אינו פעולה הנעשית על ידי פועל, אלא הוא חסרון בשלמות העולם, ומכיון שהוא נברא אין בו את שלמות הבורא. מכך שהמציאות הנבראת איננה שלמה, מושלות המלכיות בעולם, שהן מפריעות להופעת כבוד הבורא. דבר זה ראוי להיות רמוז בתחילת הבריאה, כי בהיות הבריאה מעשה הקב"ה, ראוי שיהיה הכל תחת רשות השם יתברך, כמו שאמרו חכמים: כל מה שברא הקב"ה לכבודו בראו, שנאמר: כל הנקרא בשמי ולכבודי, בראתי, יצרתיו אף עשיתיו. פירוש, כיון שהקב"ה ברא את הכל, בודאי כל מה שנברא נברא לכבודו, כי לא יתכן שיהיה היוצר בורא דבר שהוא כנגדו, אלא הכל נברא לכבודו. אם כן כיצד יתכן שתהיינה המלכיות מבטלות את כבודו? אלא שיש חסרון בבריאה מעצם היותה בריאה, והחסרון אינו מפעולותיו של הקב"ה, אלא זו מציאות עצמית.

מכאן נבין מדוע ראוי שיהיו המלכיות דווקא ארבע, שכן המלכיות מבטלות את כבוד השם יתברך, שהוא אחד, והאמצע מתיחס אל האחד, כי האמצע במיוחד אחד. לכן בית המקדש וירושלים, שהם אחד, הם באמצע העולם, כי האמצע מתאים לאחד, ועל כן הוא מתאים להם. וכך גם ישראל, שהם עם אחד, מתאימים לארץ שהיא אחת והיא באמצע העולם.

10. עיין במו"נ חלק ג פרק י.

כָּלֵל הַדְּבָר, דְּבַר שֶׁהוּא אֶחָד מִסְּגָל לֹו הָאֲמָצְעִי, וְהַיּוֹצֵא מִן הָאֶחָד הוּא מְתִיחַס לְאַרְבַּע, כִּנְגַד אַרְבַּע רוּחוֹת שֵׁישׁ בָּהֶם יִצְיָאָה מִן הָאֲמָצְעִי. וְלִכְפֹּף הַמְּלָכִיּוֹת הֵם אַרְבַּע, כִּנְגַד אַרְבַּע רוּחוֹת הַיּוֹצֵאִים מִן הָאֲמָצְעִי. וְלִכְפֹּף דָּרַשׁ מִן לְשׁוֹן תַּהוּ וְבָהוּ אַרְבַּע מְלָכִיּוֹת, מִפְּנֵי כִי לְשׁוֹנוֹת אֵלֹו הֵם בָּאִים עַל הַחֲסָרוֹן שֵׁישׁ בְּבְרִיאָהּ, וּמִצַּד חֲסָרוֹן הַבְּרִיאָה נִתְחַדְּשׁוּ אֵלֹו אַרְבַּע מְלָכִיּוֹת, וְהֵם מִיְחָדִים בְּדָבָר זֶה, שֶׁמִּמְשַׁלְתָּם יוֹצֵא מִן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַד כִּי הֵם מְבַטְלִים אֶחְדוּתוֹ בְּעוֹלָם. וּבְסֻלּוֹק אַרְבַּע מְלָכִיּוֹת אֵלֹו נֶאֱמַר (זכריה יד, ט): וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ¹¹, בְּיוֹם הַהוּא יִהְיֶה ד' אֶחָד וְשִׁמּוֹ אֶחָד. וְכָל זְמַן שֶׁאֵלֹו אַרְבַּע מְלָכִיּוֹת מוֹשְׁלִים בְּעוֹלָם, אֵין כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִגְלָה בְּעוֹלָמוֹ. לְכַף אֵלֹו אַרְבַּע מְלָכִיּוֹת מִצַּד הַחֲסָרוֹן שֵׁישׁ בְּבְרִיאָהּ, שֵׁאֵי אֶפְשָׁר שֶׁיְהִיָּה נִמְצָא הַבְּרִיאָה בְּשִׁלְמוֹת הַגְּמוּרָה, רַק כִּי יֵשׁ בּוֹ חֲסָרוֹן. וְאֵין הַחֲסָרוֹן הַזֶּה מִצַּד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר בְּרָא הַכֹּל, רַק מִצַּד הָעוֹלָם הַנִּבְרָאִים. וְלִרְמוֹז עַל זֶה כְּתַב (בראשית א, א-ג): בְּרִאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. וְהָאָרֶץ הִיְתָה תְהוֹ וְבָהוּ. כִּי הָאָרֶץ הִיא בְּהִתְחַתּוּנִים, לְכַף הִיְתָה תְהוֹ וְבָהוּ, וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם. כָּל זֶה חֲסָרוֹן שֶׁהָיָה דְּבַק וּמִצָּרְף אֶל דְּבַר אַחֵר. וְכָל אֵלֹו שְׁמוֹת תְהוֹ וְבָהוּ, שְׁלֵא הָיָה הַבְּרִיאָה בְּשִׁלְמוֹת, וּמוֹרָה עַל הַחֲסָרוֹן הַדְּבַק בְּבְרִיאָהּ.

ישראל נבראו במיוחד להודיע כבוד ה' ואחדותו, ואילו המלכויות מבטלות אחדותו

ומצד החסרון הזה שהיה בבריאה, עמדו ארבע מלכויות אלו, שלקחו המלכות מן ישראל, אשר האמה הזאת נבראת לכבוד השם יתברך, וכדכתיב: (ישעיהו מג, כא): עם זו יצרת לי תהילתי יספרו, ואלו ארבע מלכויות, שנחלו המלכות מן ישראל, הם מבטלים כבודו יתברך בעולם

קול חי

כללו של דבר, האחד מתאים לאמצע, ומה שנפרד מהאחדות מתייחס למספר ארבע, שהוא כנגד ארבע רווחות השמים, המבטאים יציאה מהאמצע. לכן דרשו חכמים את הפסוק: תהו ובהו וכו' על ארבע המלכויות, מפני שמילים אלו מורות על חסרון בבריאה, ומצד החסרון שבבריאה נוצרו ארבע המלכויות. ייחודן של ארבע המלכויות, שמלכותן יוצאת כנגד מלכות הקב"ה, עד שהן מבטלות את אחדותו בעולם. לכן נאמר שבהסתלקותן של המלכויות: והיה ה' למלך על כל הארץ, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. כל זמן שלמלכויות אלו יש שליטה בעולם, אין כבוד השם מתגלה בעולם. אם כן מציאותן של המלכויות היא משום שלא יתכן שהבריאה תהיה בשלמות גמורה, לכן יש בה חסרון, וחסרון זה נובע מעצם הבריאה ואין היא יצירה של הקב"ה בבריאה. כדי לרמוז לענין זה כתבה התורה: בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ, והארץ היתה תהו ובהו. מאחר והארץ היא מהנבראים בעולם התחתון, לכן היתה תהו ובהו וחושך על פני תהום. כל אלו הם החסרונות הדבקים בבריאה. התהו ובהו, החושך והתהום מורים על החסרון הדבק בבריאה, ועל שלא היתה הבריאה בשלמות.

מצד החיסרון שבבריאה נוצרו ארבע המלכויות, שלקחו את המלכות מישראל. עם ישראל נוצר לכבודו של הקב"ה, כמו שנאמר: עם זו יצרת לי תהילתי יספרו, ואילו ארבע המלכויות, שלקחו את המלכות מישראל, הן מבטלות את כבוד השם בעולם התחתון. ואף אם אמנם נמצא דבר שבו

11. בד"ר: והיה ביום ההוא יהיה וכו'.

הזה התחתון. כי אף ימצא בהם דבר מה שנותנים כבוד לשמו יתברך כמו שיתבאר, הלא לא מעקצם ולא מדבשם¹² השם יתברך חפץ. כי עקר כבודו, מה שהוא יתברך אחד בעולמו ואין זולתו, דבר זה ממצטים האמות. ולא נבראו לזה רק ישראל, שהם עם אחד, כמו שרמז הכתוב: עם זו יצרת לי תהלתי יספרו, כי מה שאמר עם זו במספרו י"ג והוא מספר אחד¹³, כי ישראל הם י"ג שבטים עם שבט לוי, כי אפרים ומנשה שנים הם. וכמו שהוא מלת אחד, כן היו השבטים. שבט לוי הוא שבט מיוחד ונבדל משאר השבטים, והוא בפני עצמו, כנגד הא' שבאחד שהיא א'. והח' נגד בני האמהות, שהיו ח' זולת לוי נרמז בחית של אחד, ועוד ד' בני השפחות. ולפיכך אמר עם זו, שהם כמספר אחד, תהלתי יספרו, עקר תהלתי שהוא יתברך אחד ואין זולתו. ועל דבר זה נבראו בתחלת בריאתם, כי האמה הזאת מעידה על השם שהוא אחד¹⁴, כמו שאמרו במדרש (תוספות חגיגה ג, ב ד"ה ומי כעמך, בשם המדרש¹⁵), כי ישראל מעידים על השם יתברך שהוא אחד, אין כאן מקום זה לבאר. אבל ארבע מלכיות מבטלים אחדותו בעולם, כאשר לוקחים הממשלה מישראל, שהם מעידים על אחדותו יתברך. ולכך בסוף ארבע מלכיות, כאשר תחזור המלכות לישראל כתיב (עובדיה א, כא): ועלו מושעים, והיתה לה' המלוכה, ביום ההוא וגומר (זכריה יד, ט).

קול חי

האמות נותנות כבוד לשמו יתברך, כמו שיתבאר, אין הקב"ה חפץ לא מעוקצם ולא מדבשם, כי עיקר כבודו של הקב"ה, שהוא אחד בעולמו ואין זולתו, ודבר זה ממצטות המלכויות. רק ישראל, שהם עם אחד בעולם, נבראו לכבוד שמו ולגילוי אחדותו של הקב"ה, כמו שנאמר: עם זו יצרת לי תהילתי יספרו. המילה זו היא בגימטרייה שלוש עשרה, כמו הגימטרייה של המילה אחד, וזה כנגד עם ישראל, שהם עם אחד המורכב משלושה עשר שבטים, כאשר מונים את אפרים ומנשה כשני שבטים וכן את שבט לוי. דהיינו שבט לוי הוא שבט מיוחד, והוא כנגד האלף שבמילה אחד. האות חית כנגד שמונה בני האמהות, והאות דלת כנגד ארבעה בני השפחות. לכן נאמר עם זו, בגימטרייה שלוש עשרה כגימטרייה של המספר אחד, תהילתי יספרו, ועיקר תהילתו שהוא אחד ואין זולתו. לצורך זה נבראו ישראל מתחילת בריאתם, כי אומה זו מעידה על היות השם יתברך אחד, כמו שנאמר במדרש, שישראל מעידים שהקב"ה אחד, ואין כאן המקום לבאר דבר זה. לעומת זאת המלכויות מבטלות את אחדות ה' בעולם, בשעה שהן לוקחות את המלכות מישראל, המעידים על אחדותו. לכן על הזמן שבו תחזור המלכות לישראל נאמר: ועלו מושעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה. ועוד נאמר: והיה ה' למלך על כל הארץ, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד.

12. עיין מדרש רבה במדבר פרשה כ, י.

13. הגימטרייה של המילה 'זו' היא שלוש עשרה, וכך גם הגימטרייה של המילה 'אחד'.

14. ישעיהו מג, י: "אתם עדי נאם ה'".

15. עיין דברים רבה פרשה ב, לב: "אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא: רבש"ע, מי לי בשמים חוץ מכבודך, כשם שאין לי בשמים אלא אתה, כך לא חפצתי אחר בארץ. כשם שלא שתפתי עמך אלוה אחר בשמים, כך לא שתפתי עמך אלוה אחר בארץ. אלא נכנסת אני בכל יום לבתי כנסיות ומעידה עליך שאין אלוה אחר אלא אתה, ואומר: שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד". ועיין גם ויקרא רבה פרשה ו, א.

ישראל, שהם עיקר הבריאה, והאומות, שהם חסרון הבריאה, רמוזים בתחילת הבריאה וזה כמו שאמרנו, כי המלכיות הם ארבע, ומספר זה הוא יוצא מהאחדות, כי האמצעי שאין בו צד מיחד הוא אחד, כמו שידוע, שאי אפשר שיהיה האמצעי שנים, רק האמצעי הוא אחד בלבד. והרוחות הם מחלקים, שזה מתפשט למזרח וזהו הפכו, מתפשט למערב, וזה לדרום וזה לצפון, הרי תמצא כי ד' רוחות הם מחלקים, והם הפך האחד. וכמו שרמז הכתוב את ישראל בתחלת הבריאה, כמו שאמר הכתוב (בראשית א, א): בראשית, בשביל ישראל נברא העולם¹⁶, והם העלול הראשון מן השם יתברך, לכה ראוי שיהיה נרמז בתחלת הבריאה, וכן רמז הכתוב גם כן ארבע מלכיות, שהוא החסרון שנמצא בבריאה מצד חסרון העלול.

העולם הזה נברא באות ה"א, כי ה"א מורכבת מאות ד' כשאות יו"ד בתוכה, ללמד שה' אחד ברא עולם מורכב ועוד יש לה' לדעת, כי בבריאת השם יתברך את עולמו ראוי שיהיה נרמזו¹⁷ המלכיות¹⁸. זה¹⁹ כי בשם י"ה ברא השם יתברך את עולמו²⁰, עולם הבא נברא ביו"ד משמו הגדול, והעולם הזה נברא בה"א משמו הגדול.

וזה, כי שם י"ה ברוך הוא, היו"ד מן שם י"ה מורה שהוא יתברך אחד ואין בו חלוק כלל, כי היו"ד שהיא קטנה אי אפשר לחלקה, רק היא אחת, ולכה היו"ד מורה על שהוא יתברך אחד. והה"א מורה כי אל תאמר כי הוא יתברך אחד ואין כחו יתברך על הכל, והוא כמו שאר

קול חי

כמו שבארנו, המלכויות הן ארבע, משום שהן מתנגדות למלכות ה' שהוא אחד, והמספר ארבע מבטא יציאה מהאחדות. לאמצע אין נטיה לאחד מהצדדים, והוא אחד כידוע, כי לא יתכן שיהיו שני אמצעים. לעומת זאת הרוחות מחולקות, שכל אחת מתפשטת לצד שלה, זו למזרח וזו לצד שכנגד למערב, וכך זו לדרום, ורוח אחרת לצפון. הרי שארבעת הרוחות מחולקות לצדדים שונים, והן הפך האחדות. כמו שרמז הכתוב את ישראל בתחילת הבריאה, שנאמר: בראשית, בשביל ישראל שהם ראשית, נברא העולם, והם הנבראים שעלו תחילה במחשבת הבריאה, לכן ראוי שיהיו נרמזים בתחילת הבריאה. כן נרמזו האומות, שהן החיסרון שבבריאה, מצד החיסרון הדבק בנבראים, בתחילת הבריאה.

ועוד עליך לדעת, כי ראוי שיורמזו ארבע המלכויות בתחילת הבריאה. והיכן נרמזו השם יתברך ברא את העולם בשם י-ה, העולם הבא נברא באות יו"ד משמו, ואילו העולם הזה נברא באות ה"א משמו.

ביאור, האות יו"ד אשר בשם י-ה מורה על היותו ה' יתברך אחד, שאין בו חלוקה, כי באות יו"ד אין חלוקה מפני קטנותה, לכן היא מורה על אחדות הבורא. והאות ה"א מלמדת, שאין לומר שמשום שה' אחד אין כוחו בכל הבריאה, והוא כמו כל אחד שבבריאה שכוחו מוגבל, אלא הוא

16. באותיות דר"ע אות ב: "מה ת"ל בראשית? בשביל שלשה שנקרא ראשית, ואלו הן: תורה, ישראל ויראה". ועיין ויקרא רבה לו, ד, וברש"י בראשית א, א.

17. אולי צ"ל: נרמזות.

18. בד"ר: המלכות.

19. נראה שעדיף לגרוס: וזה.

20. מנחות כט, ב.